

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
МКУ «Управление образования» Администрации МО «Тункинский район»
МБОУ «Хужирская ООШ»

<p>«Рассмотрено» на заседании МО учителей <u>нач. классов</u> Руководитель МО: <u>Халхаева</u> /З.М. Халхаева/ Протокол № <u>1</u> от « <u>31</u> » <u>августа</u> 202<u>3</u> г.</p>	<p>Согласовано Зам. дир. до УВР: <u>Батуева</u> / О.А. Батуева / Протокол № <u>1</u> от « <u>31</u> » <u>августа</u> 202<u>3</u> г.</p>	<p>«Утверждено» Директор: <u>Таряшинова</u> /О.Д. Таряшинова/ Приказ № <u>66</u> От « <u>31</u> » <u>августа</u> 202<u>3</u> г.</p>
---	---	---

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Родная литература»
для 4 класса начального общего образования
на 2023-2024 учебный год
Количество часов по программе:
в год – 34 часа
в неделю – 1 час

Составитель: Халхаева Зоя Михайловна
учитель начальных классов

у. Хужиры

Тайлбари бэшэг

Литературна уншалгын шухала зорилго хадаа үхибүүдые уран үгэдэ, уран зохоолдо дуратай, тэрэниие уншаха дүй дүршэлтэй болгон хүмүүжүүлхэ. Үхибүүд бага наһандаа түрэлхи хэлэнэйнгээ баялигтай, илангаяа уран үгын удха шанартай танилсажа, бэе даагаад уран зохоолнуудые саг үргэлжэ уншаха дадалтай болохо ёһотой.

4-дэхи классай программа соо түрэл найхан Буряад нютаг, тэрэнэй баялиг, табан хушуу мал, тэрэнэй олзо хэшэг, буряад арадай ёһо заншал, түрэл гарал ба гал гуламта, арадай һайндэр – сагаалган, үхибүүдэй нааданууд, бэе зүбөөр абажа ябалга, сээрлэхэ ёһо гурим тухай уран зохоолнууд гол һуури эзэлхэ болоно.

Эхэ байгаалияа хүндэлхэ ба гамнаха гурим, ёһо, нютагай зэрлиг амитад, шубууд ба тэдэнэй ажамидарал, буряад арадай ёһо заншалнууд сэсэн хургаал заабаринууд, арад зоной һайндэрнууд, Буддын шажанай түүхэнэ, «арбан саган буян» ба «арбан хара нүгэл» тухай статьянууд, расказауд, онтохонууд, шүлэгүүд, дуунууд оруулагдахаар хараалагдана.

Үхибүүдтэ зорюулан бэшэдэг буряад болон бэшэшье арадуудай уран зохоолшодой зохоолнуудтай танилсаха.

Тиэхэдэ арадай аман зохоолһоо онтохонууд, үльгэрнүүд, оньһон ба жороо үгэнүүд, таабаринууд, программада олоор оруулагдаха болоно.

Дүрбэдэхи классай һурагшад ойлгон уншаха зуураа текстынгээ ябаса, тогтолго аянгыень зүбөөр хэрэглэхэ дадалтай болохо. һурагшад абыагүйгөөр ба шангаар уншаһан тухайгаа багшын табихан асуудалнуудта гуйсэд дүүрэн харюу үгэжэ шадаха.

Туд класста һурагшадай уншалгын эрилтэ улам дээшэе болохо ёһотой. Уншаһан текстынгээ удхыень ойлгон, нэгэ жэгдээр, уран гоёор, үгэнүүдые бухэлээрнь уншаха шадабаритай болоһон байха (жэлэй һүүлдэ 60-70 үгэ минута соо).

Логическа сохилто ба мэдүүлэлнүүдэй хоорондохи зогсолто баримталан уншалга. Уншаһан текстынгээ удхые аянгатайгаар харуулжа шадаха.

Расказ соохи үйлын һубарил олжо шадаха. Уншаһан текстые өөрынгөө аргаар хубинуудта хубаажа шадаха.

Уншаһан текстынгээ удхые, илангаяа басниин удхые ойлгоод, тобшохоноор, хэлэжэ үгэхэ. Үйлэдэгшэ нюурнуудые, байгаали, үйлэ харуулһан үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые текст сооһоо өөрөө оложо шадаха.

Уран зохоолой жанрнуудай зарим онсо илгаануудай практическа танилсалга: онтохон соохи жэгтэй, гайхамшагтай юмэнууд тухай, басни сохи нюурнууд ондоо удхатайгаар хэлэнэн басниин удха узуур тухай, шүлэгүүдэй онсо илгаа (ритм, аллитерации, рифмэ) тухай һурагшад уншаһанаа хубинуудта хубаажа, өөһэдөө түсэб табяад, текстэе тобшоор түүбэрилэн хоорэжэ шадаха дадалтай болохо.

Уншалгын хэшээлэй ехэнхи сагынь текст уншалгада, тэрээн дээрэ хүдэлэлгэдэ зорюулагдаха. Уншалгын урда тээ хэгдэхэ хөөрэлдөөн хадаа хэшээл соо уншагдаха материалай удхатай нягта холбоотой байха ёһотой.

Уншалгын хэшээлдэ үхибүүдэй хараһан, мэдэхэ юмэнууд хэрэглэгдэжэ, тэрэниие үргэдхэхын тула багша хадаа байгаалиин үзэгдэлнүүдые, олониитын ажабайдалые, хүн зоной ажал хүдэлмэриие саг үргэлжэ ажаглаха хүдэлмэри ябуулжа байха зэргэтэй.

Уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Буряад арадай аман зохоолһоо онтохонууд, үльгэрнүүд, оньһон үгэнүүд, таабаринууд. Элдэб арадуудай онтохонууд.

Түрэл найхан тоонто нютаг, табан хушуу мал, тэдэнэй олзо хэшэг, түрэл гарал, гал гуламта, арадай ёһо заншал, арад зоной хургаал ба һайндэрнууд, нааданууд. Үхибүүдэй найхан хэрэгүүд тухай расказауд, оньһон үгэнүүд, таабаринууд.

4-дэхи классай һурагшад текст дээрэ хүдэлхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгөөр иимэнүүд шадабари ба дүршэлтэй болохо ёһотой болоһон байха:

1. Түрүүшын классуудта оложо абахан уншалгын дүршэлые улам хайжаруулха, ямаршье текстын аянга баримталан, зүбөөр, уран гоёор, түргөөр, алдуугүйгөөр уншадаг болохо;
2. Гэртээ бэе даагаад уран зохоолнуудые уншахад дүршэлтэй боложо шадаха;

3. Уншахан зохёолойнгоо нэрыень, авторыень, гол геройнуудыень тусхай дэбтэр дээрэ бэшэжэ нураха.

4. Текстын хубинуудай удхын холбоо ба хойно хойноһоо болоһон үйлые өөрөө оложо шадаха. Уншахан текстдээ түсэб табижа шадаха.

5. Үйлэдэгшэ нюурнууд тухай ханамжаяа текст соогоо оложо, тэдэнэй хэрэг ябадалые сэгнэжэ шадаха;

6. Уншахан юумэнэйнгээ гол удхые өөрынгөө үгөөр хөөрэхэ, текст сохи үгэнүүдэй онсо илгаае ойлгожо абаад, хэлэлгэ соогоо хэрэглэхэ шадабаритай болохо.

7. Уншахан материалайнгаа гол удхые өөрөө хэлэжэ, текст сохи үгэнүүдэй онсо удхыень ойлгожо шадаха;

8. Үйлэдбэрилэгшэ нюурнуудые, байгаалие тодорхойлон, зураглан харуулхан, үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүдые текст соогоо олохо дүршэлтэй болоһон байха.

«Түрэлхи хэлэн» номой тодо удхань.

Дүрбэдэхи класста үзэгдэхэ хуралсалай «Түрэлхи хэлэн» номууд соо оруулагдахан уран зохёолнууд, аман зохёолнууд бага наһанай хурагшадай хүгжэлтын психологическа онсо оорэ зүйлнүүд, тэдэнэй оршон байдалые эзэмдэн ойлгохо эрмэлзэл, ухаан бодолой, мэдэрэлэй хүгжэлтэ хараада абтаһан байха.

Уншаха номой гол дотоо удхань дээдэ хэмжээнэй элдэб жанрай уран зохёолнууд болоно. Тэдэнэй авторнууд гэбэл: буряад литературынын классигууд Х.Намсараев, Б.Абидуев, Б.Базарон, Ж.Тумунов, Н.Дамдинов, Ж.Балданжабон, Ч.Цыдендамбаев, Ц.Номтоев, муноо усын буряад литературынын уран зохеолшод М.Чойбонов, А. Доноев, Г.Дашабылов, Г.Чимитов, Г.Бадмаева, Ц.Дондогой, Э.Манзаров, Э.Дугаров, Ж.Юбухаев, г.м. болоно.

Хурагшадай жэнхэни буряад хэлээ үзэхэ эрмэлзэл, һонирхол эдэбхижүүлхэ, тэдэнэй ухаан бодол хүгжөөхэ зорилтойгоор дүрбэдэхи классай «Түрэлхи хэлэн» номууд соо буряад арадай аман зохёолой абдарһаа онтохонууд, таабаринууд, онһон үгэнүүд, үрээлнүүд оруулагдаһан байна, гэхэтэй хамта хуралсалайнгаа методическэ хүсэд суглуулбарийн гол шэглэл баримталжа дүрбэдэхи классай хурагшад Россиин болон гадаада зүүн зүгэй арадуудай онтохонуудтай танилсана.

Хуралсалай методическа хүсэд суглуулбарийн дотоо удхань янза бүрийн зохёолнууд болоно. Түрэлхи һайхан хэлэн, түрэл Буряад орон, Эхэ байгаали, байгаалияа гамнаха, энэрхы дулаанаар хандаха тухай шүлэгүүд, рассказыуд оруулагданхай.

Бүлэгүүд болон темэнүүдые үзэхэ жэшээтэ түсэблэлгэ

4-дэхи анги

№	Темэнүүд	Саг
	Түрэл хэлэн, түрэн дайда	3 ч
1	Буряад хэлэмнай. Сахижа ябая! Буряад орон.	1
2	Байгал далай - манай баялиг. Байгалаа гамная!	1
3	Сэсэгэй үнэр. Ой модоной аша туһа.	1
	Арадай аман зохёол	10 ч
4	Таабаринууд. Онһон үгэнүүд. Үрээлнүүд.	1
5	Буряад арадай онтохонууд. Үнэгэнэй хани нухэсэл.	1
6	Гурбалдайн гурбан сэсэн.	1
7	Шадамар Шалхагар хоёр.	1
8	Ангуудай суглаан. Алтан Сэсэг.	1
9	Ондоо арадай онтохонууд. Эгэшэ Алёнушка ба дүү Иванушка.	1

10	Үер. Хэзээдэш хэмээ бү алда.	1
11	Эрдэм номой аша туһа.Толгойтой һэн гү, али үгы һэн гү?	1
12	Үнэгэн юундэ улаан бэ? Ухаанай сэн.	1
13	Асуудалнууд ба даабаринууд.	1
	Литературна онтохонууд	4 ч
14	Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ.	1
15	Туламтай шоно.	1
16	Хүхы хүн хоёр. Шогтой хүхюун Шобдог.	1
17	Асуудалнууд ба даабаринууд.	1
	Буряад уран зохёолой эхи табигшад	1
18	Х.Намсараев. Үншэдэй үхэл. Санхюудай.	1
19	Ч.Цыдендамбаев. Хүндэшэ баабайхан.	1
20	Ц.Номтоев. Ашата үбгэн. Ж.Тумунов. Хүлэг мини морин.	1
	Уран зохёолшод үхибүүдтэ	5 ч
21	Ц-Д. Дамдинжапов. Арюухан хүбүүн. Ц-Б. Бадмаев. Мэхэ гохын мэргэн ном.	1
22	Д. Жалсараев. Эжэл хоёр. Баярмаагай одон. Хилэ дээрэ.	1
23	Н. Дамдинов. Мартамхай хонишон. Ч-Р. Намжилов. Уһан тухай үгэ.	1
24	Б. Мунгонов. Хорёошо малаан. Сонхоор малайһан һара. Мүльһэнэй ябалга.	1
25	Ц-Д. Дондокова. Энеэдэн һуралгатай. Дуратайб шамдаа Буряадни.	1
	Баснинууд	3 ч
26	Б.Базарон. Арсалдаан.	1
27	Г. Чимитов. Баабгайн хүбүүн. Үнэгэн шоно хоёр.	1
28	Э.Манзаров. Үнэгэнэй һургуули. «Барилдааша» Баабгай.	1
	Ород уран зохёолшод	2 ч
29	А. Пушкин. Загаһашан ба загаһан тухай онтохон. Н. Некрасов .Үбгэн Маазай ба туулайнууд.	1
30	Л. Толстой. Арсалан ба нохойхон. И.Крылов. Гэрэл ба һармагшан.	1
	Арадай баатар Гэсэр	4 ч
31	Тэнгэришуулэй хоорондохи дайн. Баатарай газар дээрэ түрэлгэ. Нюһата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндээ үгтэбэ.	1
32	Баатар бэээ бээлжэ, Гэсэр боложо тодорбо. Гэсэрэй гурбадахи һамган- Алма-Мэргэн хатан.	1
33	Гэсэр Орголи эрээн гүрөөһые, Шэрэм-Минаата хааниие, Абарга- Сэсэн мангадхайе бута сохибо. Гэсэр Шара голой хаашуулые дараба.	1
34	Асуудалнууд ба даабаринууд. Дүн гаргалгын хэшээл	1
		34 ч

4-дэхи классай нурагшад нимэнууд шадабари ба дуршэлтэй болохо ёһотой болоһон байха:

1. 4-дэхи классай нурагшад текст дээрэ худэлхэдоо, хэлэлгэ хугжоолгоор нимэнууд шадабари ба дуршэлтэй болохо ёһотой болоһон байха:
2. Туруушын классуудта оложо абахан уншалгын дуршэлые улам хайжаруулха, ямаршые текстын аянга баримталан, зубоор, уран гоёор, тургоор, алдуугуйгоор уншадаг болохо;
3. Гэртээ бээе даагаад уран зохёолнуудые уншахад уршэлтэй боложо шадаха;
4. Уншаханз охёолойнгоо нэрыень, авторыень, гол геройнуудыень тусхай дэбтэр дээрэ бэшэжэ хураха.
5. Текстын хубинуудай удхын холбоо ба хойно хойнохоо болохон уйлые оороо оложо шадаха. Уншахан текстдээ тусэб табижа шадаха.
6. Уйлэдэгшэ нюурнууд тухай ханамжаяа текст соогоо оложо, тэдэнэй хэрэг ябадалые сэгнэжэ шадаха;
7. Уншахан юумэнэйнгээ гол удхые оорынгоо угоор хоорэхэ, текст сохи угэнуудэй онсо илгаае ойлгожо абаад, хэлэлгэ соогоо хэрэглэхэ шадабаритай болохо.
8. Уншахан материалаингаа гол удхые оороо хэлэжэ, текст сохи угэнуудэй онсо удхыень ойлгожо шадаха;
9. Уйлэдбэрилэгшэ нюурнуудые, байгаалие тодорхойлон, зураглан харуулхан, угэнууд ба мэдуулэлнуудые текст соогоо олохо дуршэлтэй болохон байха.

Хэрэглэн номуудай тобьёг:

1. С.Ц.Содномов, Д.Д.Шойнжонова, Д-Ц.Х. Бадмаева «Турэлхи хэлэн», 1-2 хубинууд, 2012
2. С.Ц.Содномов, Д.Д.Шойнжонова, Д-Ц.Х. Бадмаева Ажалай дэбтэр 1-2 хубинууд, 2012

Багшын хэрэглэн номуудай тобьёг:

1. С.Ц.Содномов, Д.Д.Шойнжонова, Д-Ц.Х. Бадмаева Ажалай дэбтэр 1-2 хубинууд, 2010
2. С.Ц.Содномов, Д.Д.Шойнжонова, Д-Ц.Х. Бадмаева «Турэлхи хэлэн», 1-2 хубинууд, 2010
3. С.Ц.Содномов методическа дурасхалнууд: Турэлхи хэлэн 4 класс, У-Удэ: «Бэлиг хэблэл», 2010
4. С. Ц. Содномов. Эхин классуудта уншалгын зарим асуудалнууд У-Удэ: «Бэлиг хэблэл», 2010